

KORPORATIV TUZILMALAR PUL OQIMLARINING SHAKLLANISHIGA TA'SIR YETUVCHI OMILLAR

Muallif: Rasulov Ixtiyor

***Annotatsiya:** Mazkur tezisda korporativ tuzilmalarda pul oqimlarining shakllanishiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar, ularning o'zaro bog'liqligi hamda boshqaruv mexanizmlari yoritiladi. Korporativ moliya nazariyasi doirasida pul oqimlarini samarali boshqarish korxonaning likvidligi, barqarorligi va investitsion jozibadorligini belgilovchi asosiy ko'rsatkich sifatida tahlil qilinadi.*

Kirish

Zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida korporativ tuzilmalar (aksiyadorlik jamiyatlari, xoldinglar, konsernlar va boshqalar) faoliyatining asosiy maqsadi foyda olish va kapital qiymatini oshirishdan iborat. Bu jarayonda pul oqimlari (cash flow) korxonaning real moliyaviy holatini ifodalovchi eng muhim ko'rsatkich hisoblanadi.

Pul oqimlari korxonada faoliyatining uch asosiy yo'nalishi asosida shakllanadi:

Operatsion faoliyat

Investitsion faoliyat

Moliyaviy faoliyat

Mazkur tasnif xalqaro moliyaviy hisobot standartlari doirasida, jumladan International Financial Reporting Standards tomonidan ham e'tirof etilgan.

Asosiy qism

1. Ichki omillar

Korporativ tuzilmalarda pul oqimlarining shakllanishiga ta'sir etuvchi ichki omillar quyidagilar:

1.1. Operatsion samaradorlik

Mahsulot tannarxi

Sotuv hajmi

Narx siyosati

Debitorlik va kreditorlik qarzlarni boshqarish

Aylanma mablag'larning samarali boshqarilishi ijobiy operatsion pul oqimini ta'minlaydi.

1.2. Kapital tuzilmasi

Korporatsiyaning o'z mablag'lari va qarz mablag'lari nisbati pul oqimlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Yuqori darajadagi qarz yuklamasi foiz to'lovlari oshishiga, natijada erkin pul oqimlarining kamayishiga olib keladi.

1.3. Dividend siyosati

Dividend to'lovlari moliyaviy pul oqimini kamaytiradi, biroq investorlar uchun jozibadorlikni oshiradi. Optimal dividend siyosati korporativ boshqaruvning muhim elementi hisoblanadi.

1.4. Investitsion faoliyat

Asosiy vositalarga yo'naltirilgan investitsiyalar qisqa muddatda pul chiqimini oshiradi, uzoq muddatda esa daromad va pul oqimlarining ko'payishiga xizmat qiladi.

2. Tashqi omillar

2.1. Makroiqtisodiy muhit

Inflyatsiya darajasi

Foiz stavkalari

Valyuta kursi o'zgarishi

Soliq siyosati

Masalan, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan belgilangan asosiy stavka kredit resurslari qiymatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

2.2. Bozor kon'yunkturasi

Talab va taklif nisbatining o'zgarishi sotuv hajmiga va shunga mos ravishda pul tushumlariga ta'sir qiladi.

2.3. Raqobat muhiti

Raqobatning kuchayishi narxlarni pasaytirishga majbur qiladi, bu esa operatsion pul oqimlarini qisqartirishi mumkin.

2.4. Normativ-huquqiy muhit

Davlat tomonidan joriy etilgan soliqlar, bojxona to'lovlari va tartibga solish mexanizmlari korporativ pul oqimlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Korporativ boshqaruvning roli

Samarali korporativ boshqaruv tizimi pul oqimlarini prognozlash, rejalashtirish va nazorat qilish imkonini beradi. Bunda quyidagilar muhim ahamiyatga ega:

Byudjetlashtirish tizimi

Moliyaviy rejalashtirish

Risk-menejment

Ichki audit

Erkin pul oqimi (Free Cash Flow) korxonada qiymatini aniqlashda asosiy ko'rsatkich bo'lib, diskontlash modeli asosida baholanadi.

Xulosa

Korporativ tuzilmalarda pul oqimlarining shakllanishi ko'plab ichki va tashqi omillarga bog'liq murakkab jarayon hisoblanadi. Operatsion samaradorlik, kapital tuzilmasi, dividend siyosati kabi ichki omillar bilan bir qatorda makroiqtisodiy muhit va davlat siyosati ham muhim rol o'ynaydi.

Pul oqimlarini samarali boshqarish korporatsiyaning moliyaviy barqarorligi, investitsion jozibadorligi va uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlaydi.